

Anmeldelser

Jørgen Møller, *Statsdannelse, regimeforandring og økonomisk udvikling*, København, Hans Reitzels Forlag, 2012, 254 sider, 248 kr.

Det er store sager, Jørgen Møller behandler i bogen *Statsdannelse, regimeforandring og økonomisk udvikling*: Hvorfor er nogle lande rige, mens andre hænger fast i fattigdom? Hvorfor nyder mennesker politisk indflydelse i nogle lande og ikke i andre? Bagsideteksten lokker med, at ”bogen går til roden” i forsøget på at besvare disse spørgsmål, og roden er historisk. Møllers bog forsøger således at identificere de historiske forudsætninger for det moderne statssystem, det moderne demokrati samt moderne økonomisk vækst.

Bogen er først og fremmest en grundig gennemgang af den komparative historiske sociologis nogenlunde veletablerede kanon. Med Møller ved hånden introduceres læseren til ti betydningsfulde forfatterskaber, der alle i bred forstand kredser om spørgsmålet ”Hvorfor Europa?”: Hvorfor opstod demokratiet i Europa, hvorfor fandt den industrielle revolution sted i Europa? Blandt disse klassiske forfatterskaber finder vi Max Webers, Barrington Moores, Theda Skocpols og Charles Tillys. Inden det går løs med Europas politiske historie, klæder Møller sine læsere på til Tour de klassiker med definitioner, teori-historie og grundlæggende overvejelser om, hvorledes sammenligninger kan danne baggrund for at drage kausale slutninger. Alt sammen udmærket, og den grundige opvarmning over 6-7 indledende kapitler betyder, for det første, at læsningen ikke kræver andre forudsætninger end en sund interesse for samfundsvidenskab. For det andet er det metodologiske benarbejde med til at sætte en fælles ramme omkring de ti forfatterskaber. Derfor er Møllers bog også en fortrinlig historisk nøddeknækker, hvis man som jeg er lidt firkantet i hovedet. I forlængelse af de metodiske overvejelser bliver hvert argument om ikke sat på formel, så dog pindet ud i variable: afhængige, uafhængige og kontroller. Hvor det nogle steder givetvis forsimples forfatterens argument (hvad Møller åbent erkender, jf. Barrington Moore), giver det samtidig struktur og gør det lettere at sammenligne argumenterne på tværs af forfattere.

Bogens motor og omdrejningspunkt er følgende generelle mekanisme: Tvunget af geopolitisk konkurrence stater imellem måtte kongen indgå i en studehandel med feudalherrerne om retten til at indkræve skatter. Skatterne skulle finansiere de krige, der følger af geopolitisk konkurrence, og opbygningen af det statsapparat, der skulle administrere hæren og krigen. Til gengæld for skatterne måtte kongen tillade repræsentative forsamlinger, der fik

indflydelse på statsbudgettet. Ud af disse tidlige repræsentative forsamlinger voksede i Europa det moderne demokrati. Og fordi samme repræsentative institutioner også begrænsede statens adgang til arbitrær beskatning, fungerede de som forsvar for den private ejendomsret og udlægges som sådan ofte som en institutionel forudsætning for den industrielle revolution. Den her beskrevne mekanisme kan findes hos historikeren Otto Hintze (1906), økonomen Joseph Schumpeter (1917/1918) samt, i lidt nyere tid, hos sociologerne Charles Tilly (1975), Brian Downing (1992) og Thomas Ertman (1997). Argumentet varierer naturligvis på tværs af disse forfattere, ligesom der nogle gange syntes at være spændinger på tværs af de enkelte fremstillinger. Disse spændinger forholder bogen sig sjældent til, og ét forbehold kunne således være, at bogen er lidt for søjleagtig i sin gennemgang af forfatterskaberne og for lidt tværgående i sin gennemgang af argumentet. For eksempel har jeg aldrig rigtigt forstået Brian Downings argument om, at konstitutionalismen havde lettere ved at overleve, hvor kongen kunne rejse skatter uden at behøve at mobilisere den hjemlige økonomi. Møller giver som eksempel blandt andet ”det lavtudviklede Sverige, der opkrævede skatterne uden for hjemlandet” (side 176). I det generelle studehandelsargument, som er gennemgående i bogen, er det jo netop kongens afhængighed af den hjemlige økonomi, der motiverer overdragelsen af autoritet til en repræsentativ forsamling, og i tilfældet Sverige kunne man vel lige så godt forvente, at den svenske adgang til ikke-hjemlige finansieringskilder ville fungere som en slags tidlig ressourcforbandelse (som Møller også indbefatter i det generelle argument, s. 119)? Ingen repræsentation uden beskatning, som det hedder. Downings (og i nogen grad Tillys) logik synes derfor at være en anden – med hjemlig beskatning øgedes behovet for hjemlig administration, og enevælden gik hånd i hånd med det omfangsrige bureaukrati. Sådan groft sagt. Pointen er her, at der måske er nogle detaljer og led i de enkelte forfatters argumenter, der godt kunne udfoldes lidt klarere.

Generelt er Møller klar i mælet, og fremstillingen befriende fri for lommeuld og forbehold. Fx vover forfatteren mindst det ene øje, når han om demokratiets historiske rødder konkluderer, at ”feudalismen var en tilstrækkelig årsag til stænderstatens komme, men den katolske kirke var nødvendig (og i øvrigt også tilstrækkelig) for dens efterfølgende spredning til regioner, der ikke var karakteriseret ved en sådan feudalisme” (s. 230) Det andet øje vover han lige så modigt på spørgsmålet om økonomisk udvikling: ”Hollænderne erstattede portugiserne og spanierne som havets herrer, fordi de skabte en institutionel formel, der tilskyndede handel frem for plyndring – de to iberiske staters specialitet” (s. 199). Denne uforbeholdne og modige fremstilling af de historiske sammenhænge bidrager selvsagt til bogens læseværdighed. Det samme gør

Møllers veloplagte skrivestil. I et af bogens metodiske kapitler udlægger han fx forskellen mellem det generelle og det specifikke (det nomotetiske og ideografiske videnskabsideal) gennem længere litterære uddrag af henholdsvis *Fædre og sønner* (Turgenjev) og *Tilværelsens ulidelige lethed* (Kundera). Den slags er bogen rig på, og det giver fremstillingen liv. Samtidig er det en lærd bog af en tydeligvis lærd ung mand – fx skammer Møller sig ikke over at citere på tysk (fn 62) eller lade latinske kapiteloverskrifter (E pluribus unum) stå uforklarede.

Bogens primære fokus er på statsdannelse og regimeforandring. Den økonomiske udvikling, som ifølge titel og forord ser ud til at være ligestillet med den mere politologiske emnekreds, behandles kun i ét kapitel, mens der er hele otte til politologien. Fair nok, vi er trods alt politologer. Men det er derfor ikke overraskende, at bogen ikke kommer helt så dybt ned i de historiske faktorer bag den industrielle revolution, som tilfældet er i de mere politologiske kapitler. Men selv i den relativt korte gennemgang rammer Møller temmelig træfsikkert hovedsporet i den historiske vækstforskning i traditionen fra North og Weingast (1989) og Douglass Norths øvrige arbejde, en tradition som i øjeblikket føres kraftfuldt videre af Daron Acemoglu og James Robinson. Denne tradition ser netop institutionelle begrænsninger på kongemagtens muligheder for at ekspropriere efter forgodtbefindende som en væsentlig forudsætning for særligt den industrielle revolution og, mere generelt, for moderne økonomisk vækst. Kun ved at afgive (i hvert fald en del af) magten over statsbudgettet til en repræsentativ forsamling, kunne kongemagten troværdigt forpligte sig på (*credibly commit*) at respektere den private ejendomsret. Uden denne overdragelse af budgetmæssig magt ville kongens løfter om respekt for ejendomsretten være tidsinkonsistente tomme ord, og væksten ville udeblive. Det er denne historie, Møller fortæller. Selvom det nok er den gængse fortælling, er den ikke uden problemer: Hvorfor skulle der fx gå omkring 80 år fra The Glorious Revolution i 1688 til den industrielle revolution i England? Og var der ikke nogenlunde sikkerhed for ejendomsretten i Holland og Venedig længe før The Glorious Revolution? Sådanne indvendinger har givet anledning til alternative forklaringer på den industrielle revolution, herunder blandt andet de relative faktorpriser, idet entreprenante sjæle så muligheder i den unikke kombination af billig kul og dyr arbejdskraft i England i sidste halvdel af det attende århundrede. Dermed ikke sagt at relative faktorpriser betød mere end institutionelle skranker. Det har jeg ikke forudsætninger for at afgøre, og der gives mange andre forklaringer i den nyere litteratur om emnet. Pointen er blot, at gennemgangen af de historiske forudsætninger for overgangen til moderne økonomisk vækst nok er mere kursorisk, end bogens titel giver anledning til at tro.

Men sådanne små-indvendinger skal ikke forstyrre helhedsindtrykket, som er, at Jørgen Møller har skrevet en glimrende og let tilgængelig bog om det, James Rule har kaldt første ordens-spørgsmål: "questions that draw people to study social life in the first place and that are constantly raised anew in the minds of non-specialists." Hvorfor demokrati, hvorfor vækst – og hvorfor begyndte det hele i Europa? Det er store spørgsmål, og de svar, bogen tilbyder, er mere eller mindre kanoniseret samfundsvidenskab. Når bogen så oveni købet er velskrevet og fremstillingen veloplagt, ja så er det bare med at komme i gang.

Jacob Gerner Hariri
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

Dirk Leuffen, Berthold Rittberger og Frank Schimmelfennig, *Differentiated Integration. Explaining Variation in the European Union*, Houndmills: Palgrave Macmillan, 2012, 287 sider, 302 kr.

EU-systemet er udsat for store udfordringer og institutionelle omvæltninger i disse år. Fra topmøde efter topmøde rapporteres der om den ene krisehåndtering efter den anden. Fortsatte forhandlinger om øget kompetenceoverdragelse til Unionen og mere eller mindre helhjertede forsøg på at varetage nationale særinteresser er nærmest hverdagsstof i medierne. Og i historisk perspektiv sker der en stødt og rolig udvikling mod en union, der dækker et stigende antal lande, politikområder og variationer af beslutningskompetence.

Ifølge forfatterne tjener denne bog det formål at forklare forskelligheden – differentieringen – i graden af integration på tværs af forskellige politikområder, herunder både forskelligheden i graden af centralisering (vertikal differentiering) og forskelligheden i omfanget af lande, der deltager (horisontal differentiering), på de forskellige policy områder.

Udgangspunktet er, at EU-systemet ikke er enten en stat eller en international organisation. Men EU har træk, der på visse parametre har karakter af en stats og på andre parametre af en international organisations. Målt på tre dimensioner, henholdsvis territorial udbredelse, centraliseringsgrad samt funktionelt anvendelsesområde, viser EU-systemet sig netop at være et system af differentieret integration. EU-systemet adskiller sig dermed fra en klassisk stat, som har en begrænset territorial udbredelse, en høj grad af centralisering, som dækker alle funktionelle policy-områder, henholdsvis fra en klassisk international organisation, som har en bredere territorial udbredelse, men til gengæld

en lav grad af centralisering (styringskompetence) og et snævert funktionelt anvendelsesområde ("ressort").

Bogen tager afsæt i, at nøglen til at forstå og forklare EU som politisk system er at betragte EU som "et system af differentieret integration". Hermed menes ikke, at EU er mange "Europa'er" med en specifik jurisdiktion for forskellige policy-områder, men tværtimod, at EU udgør ét Europa med en organisatorisk kerne baseret på en kerne af medlemsstater, men med centraliseringsgrader og territorial udbredelse, der varierer på tværs af policy-områderne.

De klassiske integrationsteorier har ikke i tilstrækkelig grad formået at forklare den differentiering, som i dag er et grundlæggende kendetegn ved EU, men gennem anvendelsen af perspektivet om differentieret integration flyttes det analytiske fokus fra, hvad EU er for et system, til EU's politikområder, deres grad af centralisering og deres horisontale udbredelse.

I bogen peges der på to institutionelle dynamikker, der karakteriserer EU's integrationsproces: Horisontal integration og vertikal integration. Horisontal integration omhandler den territoriale udbredelse af EU's ressort, mens vertikal integration omfatter dybden eller centraliseringen af overnational beslutningskompetence på forskellige policy-områder. En anden central skelnen er intern henholdsvis ekstern differentiering. Intern differentiering omhandler medlemslandes forbehold fra eller tilslutning til deltagelse i Unionens politik, med de danske forbehold som et klassisk eksempel. Ekstern differentiering omhandler ikke-medlemslandes frivillige tilslutning til fællesskabspolitikken, med fx EØS og EFTA-samarbejdet som klassiske eksempler.

I første del af bogen præsenteres og diskuteres perspektivet om EU som et system af differentieret integration. Endvidere gennemgås og diskuteres teorier om europæisk integration. I anden del af bogen foretages en afdækning af omfanget af differentieret integration på forskellige policy-områder. Et formuleret hovedformål med bogen er at bidrage med teoristyrede forklaringer på omfanget og konsekvenserne af europæisk integration på fire forskellige policy-områder, henholdsvis det indre marked, den økonomiske og monetære union, sikkerhed og forsvar, samt retlige og indre anliggender.

Analyserne af de forskellige policy-områder viser, at europæisk integration på ingen måde er ensartet. Integrationen er karakteriseret ved en stærk grad af differentiering på tværs af policy-type og -rum. Ifølge forfatterne viser de indsamlede data utvetydigt, at graden af differentiering er steget markant over de seneste årtier. Der kan konstateres en udpræget grad af såvel horisontal som vertikal differentiering, sideløbende med en udpræget grad af henholdsvis ekstern og intern differentiering.

Det indre marked er karakteristisk ved en ensartet anvendelse af regler i horisontalt perspektiv, dvs. en relativt lav grad af horisontal differentiering. Reguleringen af det indre marked gør sig gældende ikke alene inden for, men også uden for EU – med EØS og EFTA som gode eksempler. De central- og østeuropæiske landes optagelse i EU, men forsinkede adgang til det indre marked, er dog udtryk for fremkomsten af en vis grad af intern differentiering, mens EFTA er udtryk for en grad af ekstern differentiering.

For så vidt angår vertikal integration, er ØMU'en det mest centraliserede politikområde, med alle væsentlige pengepolitiske kompetencer allokeret hos det autonome europæiske centralbanksystem, dvs. en lav grad af vertikal differentiering. I horisontalt perspektiv er der et vist omfang af differentiering, idet tre EU-medlemslande (Storbritannien, Danmark og Sverige) har valgt at stå uden for. Med hensyn til den finanspolitiske dimension er billedet langt mere differentieret – men udviklingerne over de seneste år har utvetydigt udstukket konturerne af langt mere supranational styring og dermed en væsentlig mindre grad af differentiering.

Analyserne viser i øvrigt, at det er inden for reguleringen af økonomiske politikker, at EU har de væsentligste beføjelser relativt til andre politikområder, hvilket kommer til udtryk i eksempelvis markedsintegration og -regulering, pengepolitik og konkurrencepolitik. Til gengæld er pengepolitik i langt højere grad genstand for nationale autonomi- og identitetsbekymringer end markedsintegration.

Alle politikområderne afspejler forskellige grader af horisontal differentiering. Fraværet af intern differentiering på det indre marked forklares som en konsekvens af høj interdependens og en lav grad af politisk konkurrence, mens ekstern differentiering ifølge forfatterne er en måde at håndtere høj interdependens samtidig med en høj grad af politisk konkurrence.

Teoretisk bygger bogen på et sammensat teoriapparat. Bogens analyser baserer sig på henholdsvis "supranationalisme", "intergovernmentalisme" og "konstruktivisme". Supranationalisme kombineres af neofunktionalisme og historisk institutionalisme, intergovernmentalisme med rationel institutionalisme og konstruktivisme med sociologisk institutionalisme. Disse tre teoretiske grupperinger appliceres systematisk i analyserne af de fire forskellige policy områder. For så vidt angår teoriernes forklaringskraft i forhold til såvel vertikal som horisontal integration og differentiering på tværs af policy-områderne, er der ikke én overordnet vinder. Analyserne viser, ifølge forfatterne, at teoriene bidrager med partielle forklaringer – og at de derved er mere anvendelige som komplementære teorier end som enestående og/eller konkurrerende teorier. Forfatterne erkender dog, at deres teoretisk komparative analyse forudsætter

en vis grad af simplificering med den konsekvens, at man mister et omfang af præcision for at kunne sige noget generelt.

Den eklektiske teorianvendelse – i form af en alt for omfattende og i et vist omfang indre modstridende kombination af teorier – er en fundamental svaghed i analysen, og dermed i bogen som helhed. Ambitionen om at anvende tilnærmelsesvis hele spektret af integrationsteorier i en differentieret integrationsramme til at belyse europæisk integration i og på tværs af forskellige policy-områder er i udgangspunktet beundringsværdig. Men den holder ikke hele vejen. Teorianvendelsen lider under en underminerende grad af eklekticisme, der tillægger de aspekter af de mange teorier, der umiddelbart er anvendelige, for megen vægt, og samtidig udelader de elementer, der ikke umiddelbart kaster tilstrækkelig forklaringskraft af sig i forhold til de pågældende cases.

Samlet set er bogen bestemt anbefalelsesværdig, særligt i forhold til udlægningen af perspektivet om EU som et system af differentieret integration og dermed som en måde at forklare udviklingen i EU på. Det havde dog klædt analyserne i bogen at benytte et lidt snævrere integrationsteoretisk grundlag for analysen. I så fald ville der også have været mulighed for at foretage en mere solid afprøvning og videreudvikling af det teoretiske grundlag. Til gengæld er der med bogen skabt grundlag for mange nye spændende og kritiske analyser af differentieret integration.

Morten Kallestrup
Erhvervsstyrelsen

Jacob Torfing (red.), *Ledelse efter kommunalreformen – sådan tackles de nye udfordringer* (2. udg.), København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2012, 233 s., 345 kr.

Udgangspunktet for denne bog er, at blandt andet kommunalreformen og kvalitetsreformen har skabt nye problemer og dilemmaer for kommunale ledere på alle niveauer. Ambitionen er at beskrive de nye krav for derigennem at give kommunale ledere inspiration til, hvordan de kan håndtere de krav og udfordringer, som de møder i deres hverdag. Målgruppen for bogen er altså først og fremmest kommunale ledere, og tung teorigennemgang er derfor udeladt til fordel for en mere essayistisk stil. Det er der kommet et letlæseligt produkt ud af, hvor man dog som forsker sommetider godt kunne ønske sig underbygning af de antagelser og påstande, der fremsættes undervejs.

Nævnes skal det også, at der er tale om en andenudgave. Førsteudgaven udkom i 2008. Og lad det være sagt med det samme: Ejer man allerede førsteudgaven, er der ikke meget nyt at komme efter. Blot et af bogens 11 kapitler er nyt. De øvrige kapitler fremstår med ganske få undtagelser helt som i førsteudgaven, så vidt jeg kunne konstatere. Når jeg nævner dette, er det mest tænkt som en simpel serviceoplysning til de læsere, som var så glade for førsteudgaven, at de også måtte overveje at købe andenudgaven.

Bogen består af 11 kapitler skrevet af forskellige forfattere (alle forskere) og behandler forskellige udfordringer for kommunale ledere. I kapitlerne diskuteres et eller flere problemer og dilemmaer i forbindelse med kommunal ledelse. Efter et introducerende kapitel beskæftiger kapitel 2 sig med, at velorganiserede borgere i stigende grad har fået indflydelse på kommunal styring gennem blandt andet brugerbestyrelser og fritvalgsordninger. I kapitel 3 og 4 føres borgerperspektivet i nogen grad videre, idet der fokuseres særligt på den udfordring, der består i, at institutionsledere og fagprofessionelle både skal honorere politisk fastsatte krav, være responsive overfor borgernes ønsker og at kravene fra oven og neden ikke altid stemmer overens med de fagprofessionelles normer. Kapitel 8 har et alternativt *take* på borgernes rolle, idet der her fokuseres på borgerinddragelse som en ressource, som det i udgangspunktet er blevet vanskeligere at udnytte. Kapitel 5 og 6 fokuserer på henholdsvis den stigende anvendelse af resultatmålinger og resultatløn i den offentlige sektor. Et væsentligt budskab er, at disse redskaber kan være forbundet med en række utilsigtede konsekvenser, fordi de sætter fokus på nogle aspekter af kommunernes virke, mens andre – måske lige så vigtige aspekter – negligeres. Det bør derfor ifølge kapitlets forfattere overvejes, hvilke områder der egner sig til, at disse redskaber tages i brug. Kapitel 7 behandler de senere års markedsøgelse af den offentlige sektor og fremhæver det paradoks, at mere marked også kan føre til flere regler og mere bureaukrati, fordi reglerne er et middel til at sikre, at markedet fungerer efter hensigten. I kapitel 9 diskuteres, hvordan man kan lede med henblik på at skabe innovation, mens kapitel 10 behandler det stigende behov for politisk kommunikation i kommunerne. Som eksempel herpå nævnes mediernes fokusering på skandalesager på for eksempel ældreområdet og det sociale område. Bogen afsluttes med et kapitel 11, som samler trådene fra de foregående kapitler og diskuterer perspektiverne for politisk ledelse fremefter.

Som det formentlig fremgår, kommer bogen vidt omkring. Både i forhold til emnevalg, hvor der i nogle kapitler er fokus på forskellige styringsredskaber og i andre på betydningen af forhold i kommunernes omgivelser, og i forhold til det faktum, at det er ledelsesudfordringer på forskellige ledelsesniveauer, der

tages op til diskussion. Dette er både en styrke og en svaghed. En styrke fordi bogen uden tvivl behandler nogle problematikker, som mange vil kunne nikke genkendende til i den kommunale verden, og fordi den i kraft af sin brede appel giver mulighed for diskussion af, hvad god ledelse er på tværs af ledelseslag. En svaghed fordi det til en vis grad får bogen til at fremstå en smule ufokuseret, fordi nogle emner kunne fortjene en mere indgående behandling, end det er tilfældet, og i særdeleshed fordi ellers højaktuelle emner ikke tages op. Hvorfor berøres det evigt aktuelle spørgsmål om organiseringen af den kommunale ledelse for eksempel ikke? Eller vigtigere endnu: Hvorfor tages der ikke en diskussion af ledelse i en tid præget af ressourceknaphed? Jeg vil her vove den påstand, at en af de allermest påtrængende udfordringer i kommunerne netop nu – hvis ikke den mest påtrængende – er at få enderne til at mødes i en tid præget af finanskrise og skattestop. Det har naturligvis også konsekvenser for, hvordan den kommunale ledelse kan udfolde sig. Så når dette emne ikke berøres, er det påfaldende og medvirker til, at bogen virker underligt uaktuel til trods for den fængende undertitel. Dette kunne der i nogen grad være rådet bod på, hvis bogen havde indeholdt en mere klar afgrænsning af sit genstandsfelt. Noget der til trods for det introducerende kapitel 1 ikke gøres meget ud af. Her tales om, at bogen handler om strategisk ledelse. Det er imidlertid en meget bred mærkat, som ikke udelukker at for eksempel de ovenfor nævnte emner kunne være blevet berørt. Man kan som læser i denne forbindelse ikke lade være med at undre sig over, at man i forbindelse med lanceringen af andenudgaven har valgt ikke at nævne finanskrisen med et eneste ord, når nu man på den anden side har ulejligen sig med at inddrage et helt nyt kapitel i bogen.

Også på et andet punkt lover undertitlen mere, end bogen kan indfri. Undertitlen giver nemlig ikke blot indtryk af, at de nyeste udfordringer behandles, men også at der leveres konkrete og brugbare løsninger herpå. Har man som læser den forventning, bliver man skuffet. Til trods for bogens undertitel har forfatterne afholdt sig fra at komme med alt for konkrete anbefalinger. Et godt eksempel findes i kapitel 8, hvor ”det måske er det bedste og mest enkle råd til kommunale metaguvernører, at de skal undgå at styre for lidt og for meget.” Mindre konkret kan det vist næsten ikke blive.

Samlet set er der tale om en bog, som indeholder en række kapitler, som hver for sig er solide og læseværdige, men hvor man nok som læser kan føle, at nogle af de mest presserende og alvorlige udfordringer ikke er blevet behandlet. Sagt på en anden måde fremstår de enkelte kapitler stærkere end bogen som helhed. Bogen bevæger sig som nævnt på et generelt og meget lidt konkret plan, hvad angår forslag til løsninger på de kommunale ledelsesudfordringer. Alligevel vil bogen dog nok kunne være et nyttigt redskab for de kommunale praktikere,

som måtte ønske en fælles debat om, hvilke ledelsesudfordringer der findes i den kommunale verden, og hvordan de skal løses.

Martin Bækgaard
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet